

Установа адукацыі
“Беларускі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт імя Максіма Танка”

ЗАТВЕРДЖАЮ
Праэктар па вучэбнай рабоце
А.В.Макоўчык
2023 г.

Рэгістрацыйны № УД- 31-А-63 /вуч.

**БЕЛАРУСКАЯ МОВА
(ПРАФЕСІЙНАЯ ЛЕКСІКА)**

**Вучэбная праграма ўстановы вышэйшай адукацыі
па вучэбнай дысцыпліне для спецыяльнасцей**

- 6-05-0112-01 Дашкольная адукацыя;
- 6-05-0113-01 Гістарычная адукацыя;
- 6-05-0113-02 Філалагічная адукацыя (Руская мова і літаратура);
- 6-05-0113-02 Філалагічная адукацыя (Руская мова і літаратура.
Замежная мова (з указаннем мовы));
- 6-05-0113-03 Прыродазнаўчая адукацыя (біялогія і хімія);
- 6-05-0113-03 Прыродазнаўчая адукацыя (біялогія і геаграфія);
- 6-05-0113-04 Фізіка-матэматычная адукацыя (матэматыка і інфарматыка);
- 6-05-0113-04 Фізіка-матэматычная адукацыя (фізіка і інфарматыка);
- 6-05-0113-04 Фізіка-матэматычная адукацыя (матэматыка і фізіка);
- 6-05-0113-04 Фізіка-матэматычная адукацыя (інфарматыка);
- 6-05-0113-06 Мастацкая адукацыя;
- 6-05-0113-07 Музычная адукацыя;
- 6-05-0114-01 Сацыяльна-педагагічная і псіхалагічная адукацыя;
- 6-05-0921-01 Сацыяльная работа і кансультаванне;
- 6-05-0313-01 Псіхалогія;
- 6-05-0115-01 Адукацыя ў вобласці фізічнай культуры і спорту;
- 6-05-1012-01 Фізічная культура;
- 6-05-1012-04 Арганізацыя і кіраванне фізічнай культурай, спортам і турызмам;
- 7-07-0114-01 Спецыяльная і інклюзіўная адукацыя

2023 г.

Вучэбная праграма складзена на аснове Адукацыйных стандартаў вышэйшай адукацыі і вучэбных планаў спецыяльнасцей

СКЛАДАЛЬНІКІ:

Д.В.Дзятко, загадчык кафедры мовазнаўства і лінгвадыдактыкі ўстановы адукацыі “Беларускі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт імя Максіма Танка”, доктар філалагічных навук, прафесар;

Н.П.Лобань, дацэнт кафедры мовазнаўства і лінгвадыдактыкі ўстановы адукацыі “Беларускі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт імя Максіма Танка”, кандыдат філалагічных навук, дацэнт;

В.М.Лухверчык, дацэнт кафедры мовазнаўства і лінгвадыдактыкі ўстановы адукацыі “Беларускі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт імя Максіма Танка”, кандыдат філалагічных навук;

В.В.Урбан, дацэнт кафедры мовазнаўства і лінгвадыдактыкі ўстановы адукацыі “Беларускі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт імя Максіма Танка”, кандыдат філалагічных навук, дацэнт

РЭЦЭНЗЕНТЫ:

М.Р.Прыгодзіч, загадчык кафедры гісторыі беларускай мовы ўстановы адукацыі “Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт”, доктар філалагічных навук, прафесар;

А.С.Васілеўская, дацэнт кафедры беларускага і рускага мовазнаўства ўстановы адукацыі “Беларускі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт імя Максіма Танка”, кандыдат філалагічных навук, дацэнт

УЗГОДНЕНА

Дырэктар ДУА “Гімназія № 18 г. Мінска”

Ю.В.Новік

РЭКАМЕНДАВАНА ДА ЗАЦВЯРДЖЭННЯ:

Кафедрай мовазнаўства і лінгвадыдактыкі ўстановы адукацыі “Беларускі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт імя Максіма Танка”
(праатакол № 4 ад 23.11.2023 г.)

Загадчык кафедры

Д.В.Дзятко

Навукова-метадычным саветам ўстановы вышэйшай адукацыі “Беларускі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт імя Максіма Танка”
(праатакол № 3 ад 19.12.2023 г.)

Афармленне вучэбнай праграмы і суправаджальных матэрыялаў дзеючым патрабаванням Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь адпавядае

Метадыст вучэбна-метадычнага адзела

Я.В.Ціханова

Дырэктар бібліятэкі

Н.П.Сяткоўская

ТЛУМАЧАЛЬНАЯ ЗАПІСКА

Беларуская мова (прафесійная лексіка) – вучэбная дысцыпліна, якая дапамагае студэнтам павысіць узровень валодання беларускай мовай, сфарміраваць камунікатыўна развітую асобу, здольную наладжваць зносіны на роднай мове ў прафесійна-дзелавой сферы, ствараць і перакладаць прафесійна арыентаваныя і навуковыя тэксты, весці дзелавую дакументацыю, выступаць з навуковымі паведамленнямі і публічнымі прамовамі.

Вучэбная праграма “Беларуская мова (прафесійная лексіка)” накіравана на засваенне і прафесійнае прымяненне беларускай навуковай тэрміналогіі, выпрацоўку ў студэнтаў уменняў правільна ўспрымаць спецыяльную інфармацыю на беларускай мове, а таксама дакладна і асэнсавана выказаць любую думку, спрыяць павышэнню грамадскага прэстыжу беларускай літаратурнай мовы як мовы тытульнай нацыі ў Рэспубліцы Беларусь.

Мэта вучэбнай дысцыпліны – павысіць культуру беларускага маўлення; выпрацаваць і замацаваць практычныя ўменні і навыкі граматычнага карыстання вуснай і пісьмовай мовай у сферы спецыяльнай камунікацыі; пашырыць і ўзбагаціць прафесійны лексічны запас будучых спецыялістаў, выпрацаваць уменне практычнага карыстання тэрміналогіяй і прафесійнай лексікай па спецыяльнасці; фарміраваць устаноўку на практычнае ўкараненне атрыманых студэнтамі ведаў у іх прафесійнай дзейнасці.

Задачы вучэбнай дысцыпліны:

- сфарміраваць у студэнтаў разуменне неабходнасці ведаць і карыстацца беларускай мовай у прафесійнай дзейнасці;
- даць неабходную сістэму ведаў пра арфаэпічныя, граматычныя нормы беларускай літаратурнай мовы, беларускую навуковую тэрміналогію, тэрмінаграфію і культуру прафесійнага маўлення;
- пашырыць і ўзбагаціць прафесійны лексічны запас будучых спецыялістаў, выпрацаваць уменне практычнага карыстання тэрміналогіяй і прафесійнай лексікай па спецыяльнасці;
- садзейнічаць падрыхтоўцы высокаадукаваных, творчых і крытычна думачых спецыялістаў, здольных вырашаць складаныя моўна-сацыяльныя праблемы бытавання беларускай мовы ва ўмовах дзяржаўнага білінгвізму.

Месца вучэбнай дысцыпліны ў шэрагу іншых дысцыплін.

Дысцыпліна “Беларуская мова (прафесійная лексіка)” выконвае важную ролю на філалагічных і нефілалагічных факультэтах і займае сваё асаблівае месца. Яе выкладанне мае сваю спецыфіку, абумоўленую наяўнасцю беларуска-рускага двухмоўя, таму пэўныя правілы і нормы беларускай літаратурнай мовы (асабліва фанетычныя, арфаэпічныя і сінтаксічныя) часам супастаўляюцца з правіламі і нормамаі сучаснай рускай мовы.

Сувязь вучэбнай дысцыпліны з іншымі дысцыплінамі.

Пры вывучэнні вучэбнай дысцыпліны прадугледжваецца пераемнасць і сувязь з наступнымі вучэбнымі дысцыплінамі “Сучасная беларуская літаратурная мова”, “Культура маўлення”, а таксама са школьным курсам беларускай мовы. Асаблівая ўвага пры выкладанні асобных тэм павінна ўдзяляцца вывучэнню спецыфічных рыс беларускай мовы і маўлення, што з’яўляецца надзвычай важным ва ўмовах білінгвізму. Лекцыйныя і практычныя заняткі, прадугледжаныя вучэбным планам, узаемна звязаны і арганічна дапаўняюць адно аднаго, даючы магчымасць паглыбіць і

Ўдасканаліць набытыя веды. Пэўная колькасць тэм па вучэбнай дысцыпліне адведзена на самастойнае вывучэнне. Такая праца прывівае навыкі самастойнай вучобы, выходзіць ў студэнтаў адказнасць, будзіць імкненне да самаразвіцця.

У выніку вывучэння вучэбнай дысцыпліны “Беларуская мова (прафесійная лексіка)” студэнт павінен **ведаць**:

- ролю мовы і маўлення ў працэсе сацыяльна-прафесійных зносін;
- месца і ролю беларускай мовы ў славянскай і еўрапейскай супольнасці народаў і моў;
- арфаэпічныя нормы беларускай літаратурнай мовы;
- сістэму лексічных, граматычных і стылістычных сродкаў беларускай мовы;
- прафесійную лексіку;
- тэрміналагічныя слоўнікі і даведнікі па адпаведных сферах навукова-прафесійнай дзейнасці.

У выніку вывучэння вучэбнай дысцыпліны “Беларуская мова (прафесійная лексіка)” студэнт павінен **умець**:

- паспяхова карыстацца вуснай і пісьмовай мовай;
- пазбягаць тыповых маўленчых памылак у сферы прафесійнай дзейнасці;
- адэкватна ўспрымаць прафесійныя тэксты і навуковую галіновую інфармацыю;
- ствараць, перакладаць і анатаваць прафесійна арыентаваныя тэксты;
- складаць і весці на беларускай мове справавую дакументацыю, рыхтаваць навуковыя і публічныя выступленні і г.д.;
- выконваць тэсты і тэставыя заданні, якія садзейнічаюць замацаванню вучэбнага матэрыялу.

У выніку вывучэння вучэбнай дысцыпліны “Беларуская мова (прафесійная лексіка)” студэнт павінен **валодаць**:

- культурай вуснага і пісьмовага маўлення;
- беларускай навуковай тэрміналогіяй па адпаведнай спецыяльнасці;
- нормаў беларускай літаратурнай мовы;
- навыкамі складання і правільнага афармлення афіцыйна-справовай дакументацыі;
- уменнямі і навыкамі працы са спецыяльнымі тэкстамі на беларускай мове і тэрміналагічнымі слоўнікамі і даведнікамі.

Вывучэнне вучэбнай дысцыпліны “Беларуская мова (прафесійная лексіка)” павінна забяспечыць фарміраванне ў студэнтаў універсальнай кампетэнцыі: выкарыстоўваць асноўныя паняцці і тэрміны спецыяльнай лексікі беларускай мовы ў прафесійнай дзейнасці.

Структура зместу вучэбнай дысцыпліны.

У аснову структуравання зместу вучэбнага матэрыялу дысцыпліны пакладзены прынцып тэматычнага падыходу, які прадугледжвае падзел вучэбнага матэрыялу на адносна самастойныя раздзелы (тэмы).

Па кожнай вучэбнай тэме ў адпаведнасці з яе мэтамі і задачамі па фарміраванні і развіцці ў студэнтаў канкрэтных кампетэнцый выкладчык (кафедра) праектуе і рэалізуе канкрэтныя педагагічныя тэхналогіі.

Найбольш перспектыўныя і эфектыўныя сучасныя інавацыйныя адукацыйныя сістэмы і тэхналогіі наступныя: вучэбна-метадычны комплекс, блочна-модульная, модульна-рэйтывага і крэдытная сістэмы, інфармацыйныя тэхналогіі, методыкі актыўнага навучання.

Структура зместу вучэбнай дысцыпліны ўключае ўводзіны і вучэбныя раздзелы (тэмы). Тэматычны змест вучэбнай дысцыпліны рэалізуецца ў наступных формах: практычныя заняткі, самастойная праца студэнтаў.

Дысцыпліна вывучаецца ў адпаведнасці з вучэбнымі планамі інстытутаў і факультэтаў.

У адпаведнасці з вучэбным планам установы вышэйшай адукацыі “Беларускі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт імя Максіма Танка” на вывучэнне вучэбнай дысцыпліны “Беларуская мова (прафесійная лексіка)” разлічана на 54 гадзіны, з якіх 34 – аўдыторныя (8 гадзін лекцыйных і 26 гадзін практычных заняткаў), а 20 гадзін адводзіцца на самастойную працу студэнтаў.

Форма атрымання вышэйшай адукацыі – дзённая і завочная.

Форма атэстацыі: **залік**.

Размеркаванне гадзін на дзённым аддзяленні:

Інстытуты/факультэты	курс / семестр	усяго гадзін	аўдыторныя	лекцыі	практычныя	КСР		самаст. праца	форма кантролю
						лекцыі	практ.		
Інстытут інклюзіўнай адукацыі; Факультэт дашкольнай адукацыі	2 / 4	54	34	8	26	2	2	20	залік
Гістарычны факультэт; Фізіка-матэматычны факультэт; Інстытут псіхалогіі; Факультэт прыродазнаўства; Факультэт сацыяльна-педагагічных тэхналогій	1 / 2	54	34	8	26	2	2	20	залік
Факультэт эстэтычнай адукацыі	музычная адукацыя	54	34	8	26	2	2	20	залік
	мастацкая адукацыя								
Факультэт сацыяльна-педагагічных тэхналогій	фізічная культура	54	34	8	26	2	2	20	залік
	арганізацыя і кіраванне фізічнай культурай, спортам і турызмам								

На завочнай форме атрымання вышэйшай адукацыі на вывучэнне вучэбнай дысцыпліны “Беларуская мова (прафесійная лексіка)” адводзіцца: усяго – 54 гадзіны.

Форма атэстацыі: **залік**.

Размеркаванне гадзін на завочным аддзяленні:

Інстытуты/факультэты	курс / семестр	усяго гадзін	аўды-торныя	лекцыі	прак-тычныя	самаст. праца	форма кантролю	
Інстытут псіхалогіі	1 / 1	54	8	2	6	46	залік	
Гістарычны факультэт	1 / 1	54	8	2	6	46	залік	
Факультэт дашкольнай адукацыі	поўны тэрмін	4 / 7	54	8	2	6	46	залік
	скарочаны тэрмін	1 / 2	54	6	2	4	48	залік
Інстытут інклюзіўнай адукацыі	3 / 5	54	8	2	6	46	залік	
Факультэт эстэтычнай адукацыі	музычная адукацыя	2 / 3	54	6	2	4	48	залік
	мастацкая адукацыя	2 / 3	54	8	2	6	46	залік
Факультэт сацыяльна-педагагічных тэхналогій	1 / 1	54	8	2	6	46	залік	
Факультэт фізічнага выхавання	3 / 5	54	4	2	2	46	залік	
	3 / 6		4	-	4			

ЗМЕСТ ВУЧЭБНАГА МАТЭРЫЯЛУ

1. Уводзіны.

1.1. Прадмет і задачы курса “Беларуская мова (прафесійная лексіка)”. Раздзелы курса.

1.2. Месца курса ў сістэме сацыяльна-гуманітарных навук, яго сувязь з іншымі дысцыплінамі.

1.3. Асноўныя тэрміны і паняцці курса.

1.4. Роля дысцыпліны ў фарміраванні і развіцці сацыяльна-асобасных і сацыяльна-прафесійных кампетэнцый выпускнікоў ВНУ.

2. Беларуская мова і яе месца ў сістэме агульначалавечых і нацыянальных каштоўнасцей.

2.1 Мова і соцыум.

2.1.1. Функцыі мовы ў грамадстве.

2.1.2. Агульныя звесткі пра мову і яе паходжанне.

2.1.3. Беларуская мова сярод іншых моў свету.

2.1.4. Беларуская мова – форма нацыянальнай культуры беларусаў.

2.2. Паходжанне беларускай мовы і асноўныя этапы яе развіцця.

2.2.1. Старабеларуская літаратурная мова XIV – XVI ст. Дзяржаўны статус беларускай мовы ў Вялікім Княстве Літоўскім.

2.2.2. Нацыянальна-моўная палітыка Рэчы Паспалітай і яе вынікі.

2.2.3. Новая (сучасная) беларуская мова XIX – пачатку XX ст. Беларуская літаратурная мова ў часы Расійскай імперыі ва ўмовах адсутнасці беларускай дзяржаўнасці (беларуская мова 19 – пачатку 20 ст.)

2.2.4. Развіццё і функцыянаванне беларускай літаратурнай мовы ў XX – пачатку XXI ст.

2.2.5. Функцыянаванне беларускай мовы ва ўмовах білінгвізму.

3. Беларуская навуковая тэрміналогія. Тэрміналагічныя слоўнікі.

3.1. 3 гісторыі беларускай навуковай тэрміналогіі і тэрмінаграфіі.

3.1.1. Перыяды развіцця беларускай навуковай тэрміналогіі.

3.1.2. Асноўныя прынцыпы выпрацоўкі беларускай навуковай тэрміналогіі ў 20 – 30-я гг. XX ст.

3.1.3. Крыніцы фарміравання беларускай тэрміналогіі. Роля жывой народнай мовы ў складванні і развіцці беларускай тэрміналагічнай лексікі.

3.1.4. Беларуская навуковая тэрміналогія на сучасным этапе.

3.2. Спецыяльная лексіка як частка лексічнай сістэмы беларускай літаратурнай мовы.

3.2.1. Паняцце тэрміналогіі і тэрмінасістэмы. Галіновыя тэрміналагічныя сістэмы.

3.2.2. Тэрміны, іх спецыфічныя асаблівасці.

3.2.3. Наменклатурныя назвы (номены), іх адрозненне ад тэрмінаў.

3.2.4. Прафесіяналізмы. Агульныя і адрозныя рысы тэрмінаў і прафесіяналізмаў.

3.3. Класіфікацыя тэрмінаў.

3.3.1. Тэрміны-сінонімы, іх тыпы. Тэрміны-антонімы, іх тыпы. Аманімічныя ўнутрымоўныя і міжнавуковыя тэрміны.

3.3.2. Структурная характарыстыка тэрмінаў. Словы-тэрміны (невыворныя, вытворныя, складаныя, абрэвіятуры), тэрміны-словазлучэнні (свабодныя і несвабодныя), сімвалы-словы.

3.3.3. Лексіка-граматычная характарыстыка тэрмінаў: тэрміны-назоўнікі, тэрміны-прыметнікі, тэрміны-дзеясловы, тэрміны-прыслоўі, тэрміны-лічэбнікі. Уласныя назоўнікі ў структуры тэрмінаў.

3.4. Тэрміны паводле паходжання.

3.4.1. Асноўныя прычыны запазычвання тэрмінаў.

3.4.2. Асваенне іншамоўных тэрмінаў беларускай мовай.

3.5. Асаблівасці словаўтварэння беларускай тэрміналогіі.

3.5.1. Спосабы і сродкі ўтварэння тэрмінаў. Лексіка-семантычны спосаб. Тэрміналагізацыя і дэтэрміналагізацыя. Уласналексічны спосаб. Марфалагічны (суфіксальны, нульсуфіксальны, прэфіксальны, прэфіксальна-суфіксальны) спосаб. Аснова- і словаскладанне. Складанасуфіксальны спосаб. Абрэвіяцыя. Спосаб апелятывацыі, ці пераход уласных імёнаў у тэрміны. Марфалага-сінтаксічны спосаб. Сінтаксічны спосаб.

3.5.2. Сувязь тэрміналогіі з фразеалогіяй. Пераход тэрміналагічных і прафесійных адзінак у фразеалагізмы.

3.5.3. Звесткі з гісторыі беларускай тэрмінаграфіі. Тэрміналагічная лексікаграфія 20 – 30-х, 50 – 80-х, 90-х гадоў XX ст. і нашага часу.

3.6. Тэрміналагічныя слоўнікі беларускай мовы, іх прызначэнне.

3.6.1. Тэрміналагічныя даведнікі, іх функцыі.

3.6.2. Сістэма падачы тэрмінаў у слоўніках розных тыпаў: тлумачальных і перакладных слоўніках, у слоўніках іншамоўных слоў. Электронныя тэрміналагічныя слоўнікі.

4. Мова навукі і яе асаблівасці.

4.1. Навуковы стыль.

4.1.1. Паняцце функцыянальнага стылю. Класіфікацыя функцыянальных стыляў (навуковы, афіцыйна-справавы, публіцыстычны, мастацкі, размоўны), іх адрозненне.

4.1.2. Навуковы стыль. Асноўныя рысы навуковага стылю. Навуковы стыль і яго падстылі (уласна навуковы (акадэмічны), навукова-тэхнічны, навукова-інфармацыйны, навукова-даведачны, вучэбна-навуковы, навукова-папулярны).

4.1.3. Асноўныя рысы навуковага стылю.

4.1.4. Кампазіцыя навуковага тэксту. Цытаты і спасылкі, іх афармленне.

4.2. Жанравая разнастайнасць навуковых тэкстаў (артыкул, даклад, рэферат, анатацыя, рэзюмэ, тэзісы і інш.)

4.2.1. Патрабаванні да іх напісання і афармлення.

4.2.2. Праца з навуковымі тэкстамі, іх аналіз, анатаванне і рэферыраванне.

4.3. Моўныя асаблівасці навуковых тэкстаў.

4.3.1. Моўныя сродкі навуковага стылю. Лексічныя, фразеалагічныя, марфалагічныя і сінтаксічныя асаблівасці навуковага стылю.

4.3.2. Падбор тэкстаў па спецыяльнасці.

4.3.3. Аналіз тэкстаў навуковага стылю.

4.3.4. Асаблівасці перакладу на беларускую мову навуковых тэкстаў.

5. Мова справай сферы і яе асаблівасці.

5.1. Афіцыйна-справавы стыль.

5.1.1. Асноўныя рысы афіцыйна-справавога стылю.

5.1.2. Падстылі афіцыйна-справавога стылю (канцылярскі (адміністрацыйна-канцылярскі), юрыдычны, дыпламатычны). Моўныя сродкі афіцыйна-справавога стылю. Лексічныя, марфалагічныя і сінтаксічныя асаблівасці афіцыйна-справавога стылю.

5.1.3. Кампазіцыя афіцыйна-справавога тэкстаў. Загалолак і іншыя рэквізіты як элементы тэксту службовага дакумента. Роля клішыраваных выразаў у арганізацыі тэксту службовых дакументаў.

5.2. **Віды афіцыйна-справавога тэкстаў** (заява, даверанасць, аўтабіяграфія, дакладная запіска, тлумачальная запіска, кантракт, справавыя пісьмы і інш.).

5.2.1. Правілы іх напісання і афармлення.

5.2.2. Праца з афіцыйна-справавымі тэкстамі, іх аналіз.

5.3. **Моўныя асаблівасці афіцыйна-справавога тэкстаў.**

5.3.1. Моўныя сродкі афіцыйна-справавога стылю.

5.3.2. Стварэнне тэкстаў афіцыйна-справавога стылю (заява, аўтабіяграфія, даверанасць і інш.) і іх аналіз.

5.3.3. Асаблівасці перакладу на беларускую мову афіцыйна-справавога тэкстаў.

6. Культура прафесійнага маўлення.

6.1. Прафесійна арыентаванае маўленне.

6.1.1. Мова і маўленне. Паняцце культуры маўлення.

6.1.2. Асноўныя камунікатыўныя якасці маўлення: правільнасць, дакладнасць, лагічнасць, чысціня, багацце (разнастайнасць), лаканічнасць, дарэчнасць, выразнасць маўлення.

6.1.3. Тэхніка і выразнасць вуснага маўлення. Асноўныя стылі маўлення.

6.1.4. Узаемадзеянне вербальных і невербальных сродкаў маўленчай дзейнасці педагога.

6.1.5. Падрыхтоўка да публічнага выступлення. Асноўныя якасці-паказчыкі паспяховага выступлення настаўніка.

6.1.6. Маўленчы этыкет і культура зносін.

6.2. Моўныя нормы і правільнасць маўлення.

6.2.1. Тыпы моўных нормаў. Нарматыўнасць і варыянтнасць.

6.2.2. Арфаэпічныя нормы беларускай літаратурнай мовы і прычыны іх парушэння. Асаблівасці беларускага літаратурнага вымаўлення ў параўнанні з рускім (на прыкладзе тэрмінаў).

6.2.3. Акцэнталагічныя нормы беларускай літаратурнай мовы. Акцэнталагічныя памылкі ў сферы спецыяльнай камунікацыі.

6.2.4. Словаўтваральныя нормы беларускай літаратурнай мовы. Парушэнні словаўтваральных нормаў беларускай мовы (на прыкладзе тэрмінаў).

6.3. Арфаграфічныя нормы беларускай літаратурнай мовы.

6.3.1. Змены і ўдакладненні ў беларускім правапісе.

6.3.2. Асаблівасці правапісу тэрмінаадзінак.

6.4. Марфалагічныя нормы беларускай літаратурнай мовы.

6.4.1. Асноўныя нормы ўжывання назоўнікаў, прыметнікаў, лічэбнікаў, займеннікаў, прыслоўяў, дзеясловаў і дзеяслоўных формаў у сферы спецыяльнай камунікацыі.

6.4.2. Адхіленні ад марфалагічнай нормы.

6.5. Сінтаксічныя нормы беларускай літаратурнай мовы.

6.5.1. Адрозненні ў будове некаторых словазлучэнняў у беларускай і рускай мовах.

6.5.2. Тыповыя парушэнні сінтаксічных нормаў беларускай мовы.

**Вучэбна-метадычная карта вучэбнай дысцыпліны
(дзённая форма атрымання вышэйшай адукацыі)**

№ п/п	Назва раздзела тэмы	Колькасць аўдыторных гадзін				Самастойная праца студэнтаў	Літаратура	Форма кантролю ведаў
		Лекцыі	Практычныя заняткі	КСР				
				Лекцыі	Практ. ан.			
БЕЛАРУСКАЯ МОВА (ПРАФЕСІЙНАЯ ЛЕКСІКА) (34 г.).		6	24	2	2	20		
1.	Уводзіны	1						
	1.1. Прадмет і задачы курса. Раздзелы курса. 1.2. Месца курса ў сістэме сацыяльна-гуманітарных навук, яго сувязь з іншымі дысцыплінамі. 1.3. Асноўныя тэрміны і паняцці курса. 1.4. Роля курса ў фарміраванні і развіцці сацыяльна-асобасных і сацыяльна-прафесійных кампетэнцый выпускнікоў ВНУ.	1						
2.	Беларуская мова і яе месца ў сістэме агульначалавечых і нацыянальных каштоўнасцей	1	2			2		
2.1	Мова і соцыум.	1						
	2.1.1. Функцыі мовы ў грамадстве. 2.1.2. Агульныя звесткі пра мову і яе паходжанне. 2.1.3. Беларуская мова сярод іншых моў свету. 2.1.4. Беларуская мова – форма нацыянальнай культуры беларусаў.						1,2	
2.2	Паходжанне беларускай мовы і асноўныя этапы яе развіцця.		2			2		
	2.2.1. Старабеларуская літаратурная мова XIV – XVI ст. Дзяржаўны статус беларускай мовы ў Вялікім Княстве Літоўскім. 2.2.2. Нацыянальна-моўная палітыка Рэчы Паспалітай і яе вынікі. 2.2.3. Новая (сучасная) беларуская мова XIX – пачатку XX ст. Беларуская літаратурная мова ў часы Расійскай імперыі ва ўмовах адсутнасці беларускай дзяржаўнасці (беларуская мова 19 – пачатку 20 ст.) 2.2.4. Развіццё і функцыянаванне беларускай літаратурнай мовы ў XX – пачатку XXI ст.						1,2	Фронтальнае апытванне

	2.2.5. Функцыянаванне беларускай мовы ва ўмовах білінгвізму.						
3.	Беларуская навуковая тэрміналогія. Тэрміналагічныя слоўнікі.	2	6		2	2	
3.1	3 гісторыі беларускай навуковай тэрміналогіі і тэрмінаграфіі.	1					
	3.3.1. Тэрміны-сінонімы, іх тыпы. Тэрміны-антонімы, іх тыпы. Аманімічныя ўнутрымоўныя і міжнавуковыя тэрміны. 3.3.2. Структурная характарыстыка тэрмінаў. Словы-тэрміны (невыворныя, вытворныя, складаныя, абрэвіатуры), тэрміны-словазлучэнні (свабодныя і несвабодныя), сімвалы-словы. 3.3.3. Лексіка-граматычная характарыстыка тэрмінаў: тэрміны-назоўнікі, тэрміны-прыметнікі, тэрміны-дзеясловы, тэрміны-прыслоўі, тэрміны-лічэбнікі. Уласныя назоўнікі ў структуры тэрмінаў.					1,2	Фронтальнае апытванне
3.2	Спецыяльная лексіка як частка лексічнай сістэмы беларускай літаратурнай мовы.	1				1	
	3.2.1. Паняцце тэрміналогіі і тэрмінасістэмы. Галіновыя тэрміналагічныя сістэмы. 3.2.2. Тэрміны, іх спецыфічныя асаблівасці. 3.2.3. Наменклатурныя назвы (номены), іх адрозненне ад тэрмінаў. 3.2.4. Прафесіяналізмы. Агульныя і адрозныя рысы тэрмінаў і прафесіяналізмаў.					1,2	Праверка пісьмовай работы з наступным яе аналізам
3.3	Класіфікацыя тэрмінаў.		2				
	3.3.1. Тэрміны-сінонімы, іх тыпы. Тэрміны-антонімы, іх тыпы. Аманімічныя ўнутрымоўныя і міжнавуковыя тэрміны. 3.3.2. Структурная характарыстыка тэрмінаў. Словы-тэрміны (невыворныя, вытворныя, складаныя, абрэвіатуры), тэрміны-словазлучэнні (свабодныя і несвабодныя), сімвалы-словы. 3.3.3. Лексіка-граматычная характарыстыка тэрмінаў: тэрміны-назоўнікі, тэрміны-прыметнікі, тэрміны-дзеясловы, тэрміны-прыслоўі, тэрміны-лічэбнікі. Уласныя назоўнікі ў структуры тэрмінаў.					1,2	
3.4	Тэрміны паводле паходжання.		2				
	3.4.1. Асноўныя прычыны запазычвання тэрмінаў. 3.4.2. Асваенне іншамоўных тэрмінаў беларускай мовай.						Выкананне вусных і пісьмоўных практыкаванняў
3.5	Асаблівасці словаўтварэння беларускай тэрміналогіі.				2	1	
	3.5.1. Спосабы і сродкі ўтварэння тэрмінаў. Лексіка-семантычны спосаб. Тэрміналагізацыя і дэтэрміналагізацыя. Уласналексічны спосаб. Марфалагічны (суфіксальны, нульсуфіксальны, прэфіксальны, прэфіксальна-суфіксальны) спосаб. Аснова- і словаскладанне. Складанасуфіксальны спосаб. Абрэвіацыя. Спосаб					1,2	Выкананне заданняў па тэме

	<p>апелятывацці, ці пераход уласных імёнаў у тэрміны. Марфолога-сінтаксічны спосаб. Сінтаксічны спосаб.</p> <p>3.5.2. Сувязь тэрміналогіі з фразеалогіяй. Пераход тэрміналагічных і прафесійных адзінак у фразеалагізмы.</p> <p>3.5.3. Звесткі з гісторыі беларускай тэрмінаграфіі. Тэрміналагічная лексікаграфія 20 – 30-х, 50 – 80-х, 90-х гадоў XX ст. і нашага часу.</p>							
3.6	Тэрміналагічныя слоўнікі беларускай мовы, іх прызначэнне.		2				1,2	
	<p>3.6.1. Тэрміналагічныя даведнікі, іх функцыі.</p> <p>3.6.2. Сістэма падачы тэрмінаў у слоўніках розных тыпаў: тлумачальных і перакладных слоўніках, у слоўніках іншамоўных слоў. Электронныя тэрміналагічныя слоўнікі.</p>							Праца са слоўнікамі і тэкстамі, пераклад тэкстаў па спецыяльнасці
4.	Мова навукі і яе асаблівасці	1	4			3		
4.1	Навуковы стыль.	1						
	<p>4.1.1. Паняцце функцыянальнага стылю. Класіфікацыя функцыянальных стыляў (навуковы, афіцыйна-справавы, публіцыстычны, мастацкі, размоўны), іх адрозненне.</p> <p>4.1.2. Навуковы стыль. Асноўныя рысы навуковага стылю. Навуковы стыль і яго падстылі (уласна навуковы (акадэмічны), навукова-тэхнічны, навукова-інфармацыйны, навукова-даведачны, вучэбна-навуковы, навукова-папулярны).</p> <p>4.1.3. Асноўныя рысы навуковага стылю.</p> <p>4.1.4. Кампазіцыя навуковага тэксту. Цытаты і спасылкі, іх афармленне.</p>					1,2		
4.2	Жанравая разнастайнасць навуковых тэкстаў (артыкул, даклад, рэферат, анатацыя, рэзюмэ, тэзісы і інш.)		2			2		
	<p>4.2.1. Патрабаванні да іх напісання і афармлення.</p> <p>4.2.2. Праца з навуковымі тэкстамі, іх аналіз, анатаванне і рэферыраванне.</p>						1,2	Анатаванне і рэферыраванне тэкстаў
4.3	Моўныя асаблівасці навуковых тэкстаў.		2			1		
	<p>4.3.1. Моўныя сродкі навуковага стылю. Лексічныя, фразеалагічныя, марфалагічныя і сінтаксічныя асаблівасці навуковага стылю.</p> <p>4.3.2. Падбор тэкстаў па спецыяльнасці.</p> <p>4.3.3. Аналіз тэкстаў навуковага стылю.</p> <p>4.3.4. Асаблівасці перакладу на беларускую мову навуковых тэкстаў.</p>						1,2	Кантрольная работа
5.	Мова справавой сферы і яе асаблівасці.	1	4			2		
5.1	Афіцыйна-справавы стыль.	1						

	5.1.1. Асноўныя рысы афіцыйна-справавога стылю. 5.1.2. Падстылі афіцыйна-справавога стылю (канцылярскі (адміністрацыйна-канцылярскі), юрыдычны, дыпламатычны). Моўныя сродкі афіцыйна-справавога стылю. Лексічныя, марфалагічныя і сінтаксічныя асаблівасці афіцыйна-справавога стылю. 5.1.3. Кампазіцыя афіцыйна-справавых тэкстаў. Загалавак і іншыя рэквізіты як элементы тэксту службовага дакумента. Роля клішыраваных выказаў у арганізацыі тэксту службовых дакументаў.					1,2	
5.2	Віды афіцыйна-справавых тэкстаў (заява, даверанасць, аўтабіяграфія, дакладная запіска, тлумачальная запіска, кантракт, справавыя пісьмы і інш.).	2			1		
	5.2.1. Правілы іх напісання і афармлення. 5.2.2. Праца з афіцыйна-справавымі тэкстамі, іх аналіз.					1,2	Пісьмовая работа
5.3	Моўныя асаблівасці афіцыйна-справавых тэкстаў.	2			1		
	5.3.1. Моўныя сродкі афіцыйна-справавога стылю. 5.3.2. Стварэнне тэкстаў афіцыйна-справавога стылю (заява, аўтабіяграфія, даверанасць і інш.) і іх аналіз. 5.3.3. Асаблівасці перакладу на беларускую мову афіцыйна-справавых тэкстаў.					1,2	Самастойная пісьмовая работа
6.	Культура прафесійнага маўлення.	8	2		11		
6.1	Прафесійна арыентаванае маўленне.		2		2		
	6.1.1. Мова і маўленне. Паняцце культуры маўлення. 6.1.2. Асноўныя камунікатыўныя якасці маўлення: правільнасць, дакладнасць, лагічнасць, чысціня, багацце (разнастайнасць), лаканічнасць, дарэчнасць, выразнасць маўлення. 6.1.3. Тэхніка і выразнасць вуснага маўлення. Асноўныя стылі маўлення. 6.1.4. Узаемадзеянне вербальных і невербальных сродкаў маўленчай дзейнасці педагога. 6.1.5. Падрыхтоўка да публічнага выступлення. Асноўныя якасці-паказчыкі паспяховага выступлення настаўніка. 6.1.6. Маўленчы этыкет і культура зносін.					1,2	Падрыхтоўка вусных паведамленняў і рэфератаў
6.2	Моўныя нормы і правільнасць маўлення.	2			1		
	6.2.1. Тыпы моўных нормаў. Нарматыўнасць і варыянтнасць. 6.2.2. Арфаэпічныя нормы беларускай літаратурнай мовы і прычыны іх парушэння. Асаблівасці беларускага літаратурнага вымаўлення ў параўнанні з рускім (на прыкладзе тэрмінаў). 6.2.3. Акцэнталагічныя нормы беларускай літаратурнай мовы. Акцэнталагічныя памылкі ў сферы спецыяльнай камунікацыі. 6.2.4. Словаўтваральныя нормы беларускай літаратурнай мовы. Парушэнні					1,2	Заданні на картках, праца з тэкстамі

	словаўтваральных нормаў беларускай мовы (на прыкладзе тэрмінаў).							
6.3	Арфаграфічныя нормы беларускай літаратурнай мовы.		2			2		
	6.3.1. Змены і ўдакладненні ў беларускім правапісе. 6.3.2. Асаблівасці правапісу тэрмінаадзінак.						1,2	Тэставыя заданні
6.4	Марфалагічныя нормы беларускай літаратурнай мовы.		2			6		
	6.4.1. Асноўныя нормы ўжывання розных часцін мовы ў сферы спецыяльнай камунікацыі. 6.4.2. Адхіленні ад марфалагічнай нормы.						1,2	Кантрольная работа Пераклад тэкстаў па спецыяльнасці з рускай мовы на беларускую
6.5	Сінтаксічныя нормы беларускай літаратурнай мовы.		2					
	6.5.1. Адрозненні ў будове некаторых словазлучэнняў у беларускай і рускай мовах. 6.5.2. Тыповыя парушэнні сінтаксічных нормаў беларускай мовы.						1,2	Письмовая работа
	Усяго:	6	24	2	2	20		залік

**Вучэбна-метадычная карта вучэбнай дысцыпліны
(завочная форма атрымання вышэйшай адукацыі) (поўны тэрмін навучання)**

№ п/п	Назва раздзела (модуля), тэмы	Колькасць аўдыторных гадзін		Літаратура	Форма кантролю ведаў
		Лекцыі	Практыч. заняткі		
БЕЛАРУСКАЯ МОВА (ПРАФЕСІЙНАЯ ЛЕКСІКА)		2	6		
3.	Беларуская навуковая тэрміналогія. Тэрміналагічныя слоўнікі	2			
3.2	<i>Спецыяльная лексіка.</i>	1			
	3.2.1. Паняцце тэрміналогіі і тэрмінасістэмы. 3.2.2. Тэрміны, іх спецыфічныя асаблівасці. 3.2.3. Наменклатурныя назвы (номены), іх адрозненне ад тэрмінаў. 3.2.4. Прафесіяналізмы.			1,2	Праверка пісьмовай работы з наступным яе аналізам
3.6	<i>Тэрміналагічныя слоўнікі беларускай мовы, іх прызначэнне.</i>	1			
	3.6.1. Тэрміналагічныя даведнікі, іх функцыі. 3.6.2. Сістэма падачы тэрмінаў у слоўніках розных тыпаў: тлумачальных і перакладных слоўніках, у слоўніках іншамоўных слоў. Электронныя тэрміналагічныя слоўнікі.			1,2	Праца са слоўнікамі і тэкстамі, пераклад тэкстаў па спецыяльнасці
4.	Мова навукі і яе асаблівасці		2		
4.3	<i>Моўныя асаблівасці навуковых тэкстаў.</i>		2		
	4.3.1. Моўныя сродкі навуковага стылю. 4.3.2. Падбор тэкстаў па спецыяльнасці. 4.3.3. Аналіз тэкстаў навуковага стылю. 4.3.4. Асаблівасці перакладу на беларускую мову навуковых тэкстаў.				Кантрольная работа
6.	Культура прафесійнага маўлення		4		
6.4	<i>Марфалагічныя нормы беларускай літаратурнай мовы.</i>		4		
	6.4.1. Асноўныя нормы ўжывання розных часцін мовы ў сферы спецыяльнай камунікацыі. 6.4.2. Адхіленні ад марфалагічнай нормы.			1,2	Кантрольная работа Пераклад тэкстаў па спецыяльнасці з рускай мовы на беларускую
	Усяго:	2	6		залік

**Вучэбна-метадычная карта вучэбнай дысцыпліны
(завочная форма атрымання вышэйшай адукацыі) (скарочаны тэрмін навучання)**

№ п/п	Назва раздзела (модуля), тэмы	Колькасць аўдыторных гадзін		Літаратура	Форма кантролю ведаў
		Лекцыі	Практыч. заняткі		
БЕЛАРУСКАЯ МОВА (ПРАФЕСІЙНАЯ ЛЕКСІКА)		2	4		
3.	Беларуская навуковая тэрміналогія. Тэрміналагічныя слоўнікі	2			
3.2	<i>Спецыяльная лексіка.</i>	1			
	3.2.1. Паняцце тэрміналогіі і тэрмінасістэмы. 3.2.2. Тэрміны, іх спецыфічныя асаблівасці. 3.2.3. Наменклатурныя назвы (номены), іх адрозненне ад тэрмінаў. 3.2.4. Прафесіяналізмы.			1,2	Праверка пісьмовай работы з наступным яе аналізам
3.6	<i>Тэрміналагічныя слоўнікі беларускай мовы, іх прызначэнне.</i>	1			
	3.6.1. Тэрміналагічныя даведнікі, іх функцыі. 3.6.2. Сістэма падачы тэрмінаў у слоўніках розных тыпаў: тлумачальных і перакладных слоўніках, у слоўніках іншамоўных слоў. Электронныя тэрміналагічныя слоўнікі.			1,2	Праца са слоўнікамі і тэкстамі, пераклад тэкстаў па спецыяльнасці
4.	Мова навукі і яе асаблівасці		2		
4.3	<i>Моўныя асаблівасці навуковых тэкстаў.</i>		2		
	4.3.1. Моўныя сродкі навуковага стылю. 4.3.2. Падбор тэкстаў па спецыяльнасці. 4.3.3. Аналіз тэкстаў навуковага стылю. 4.3.4. Асаблівасці перакладу на беларускую мову навуковых тэкстаў.				Кантрольная работа
6.	Культура прафесійнага маўлення		2		
6.4	<i>Марфалагічныя нормы беларускай літаратурнай мовы.</i>		2		
	6.4.1. Асноўныя нормы ўжывання розных часцін мовы ў сферы спецыяльнай камунікацыі. 6.4.2. Адхіленні ад марфалагічнай нормы.			1,2	Кантрольная работа Пераклад тэкстаў па спецыяльнасці з рускай мовы на беларускую
	Усяго:	2	4		залік

ІНФАРМАЦЫЙНА-МЕТАДЫЧНАЯ ЧАСТКА

ЛІТАРАТУРА

Асноўная літаратура

1. Беларуская мова (прафесійная лексіка) [Электронны рэсурс] : вучэб.-метадыч. комплекс / склад. В. М. Лухверчык // Репозиторий БГПУ. – Рэжым доступу: <https://elib.bspu.by>. – Дата доступу: 07.09. 2023.
2. Беларуская мова (прафесійная лексіка). Педагогіка : вучэб. дапам. / Д. В. Дзятко [і інш.] ; пад рэд. Д. В. Дзятко. – Мінск : Рэсп. ін-т выш. шк., 2020. – 279 с.
3. Сучасная беларуская літаратурная мова : вучэб. дапам. для студэнтаў устаноў выш. адукацыі па філалагічных спец. / Д. В. Дзятко [і інш.]. – 2-е выд., папраўленае і дапоўненае. – Мінск : Выш. шк., 2020. – 588 с.

Дадатковая літаратура

1. Беларуская мова. Прафесійная лексіка для матэматыкаў і фізікаў (з электронным дадаткам) : вучэб. дапам. для студэнтаў устаноў выш. адукацыі па матэматычных і фізічных спец. / В. В. Маршэўская. – Мінск : Рэсп. ін-т выш. шк., 2019. – 227 с.
2. Беларуская мова (прафесійная лексіка): практыкум для студэнтаў устаноў выш. адукацыі, якія навучаюцца па спец. профіля А – Педагогіка / Мін-ва адукацыі Рэсп. Беларусь, Мазыр. дзярж. пед. ун-т імя І. П. Шамякіна”. – Мазыр : Мазыр. дзярж. пед. ун-т, 2019. – 122 с.
3. Беларуская мова. Прафесійная лексіка. Экалагічны профіль : вучэб. дапам. для студэнтаў устаноў выш. адукацыі па спец. “Медыка-біялагічная справа”, “Медыцынская экалогія”, “Медыцынская фізіка”, “Ядзерная і радыяцыйная бяспека”, “Энергаэфектыўныя тэхналогіі і энергетычны менеджмент”, “Прыродаахоўная дзейнасць”, “Інфармацыйныя сістэмы і тэхналогіі” / М. М. Круталевіч [і інш.]. – Мінск : ІВЦ Мінфіна, 2020. – 282 с.

МЕТАДЫЧНЫЯ РЭКАМЕНДАЦЫІ ПА АРГАНІЗАЦЫІ І ВЫКАНАННІ САМАСТОЙНАЙ РАБОТЫ СТУДЭНТАЎ

Пры падрыхтоўцы да самастойнай работы студэнту неабходна пазнаёміцца з прапанаваным спісам літаратуры, знайсці патрэбныя падручнікі і дапаможнікі, вывучыць правілы адпаведных раздзелаў і толькі тады прыступаць да выканання пэўнага задання.

Асаблівую ўвагу неабходна звярнуць на афармленне дакументацыі па-беларуску, а таксама на пераклады. Бясспрэчна, самая складаная частка самастойнай работы – пераклады, бо тэксты, як правіла, насычаны тэрмінамі, устойлівымі выразамі, дзеепрыметнымі і дзеепрыслоўнымі словазлучэннямі, пабочнымі і ўстаўнымі канструкцыямі, складаным сінтаксісам. Галоўная задача студэнта пры перакладзе – зрабіць яго не толькі дакладным, але і літаратурна-мастацкім (гэта значыць перадаць кожнае слова ў кантэксце, а не паасобку).

Арганізацыя кіруемай самастойнай работы студэнтаў накіравана на вырашэнне наступных **задач**:

- паўтарэнне, замацаванне і абагульненне раней атрыманых ведаў;
- удасканаленне прадметных навыкаў, фарміраванне даследчых уменняў і навыкаў;
- актывізацыя вучэбнай і навукова-даследчыцкай дзейнасці студэнтаў;
- фарміраванне гатоўнасці студэнтаў да самаадукацыі.

Крыніцай інфармацыі пры выкананні студэнтамі кіруемай самастойнай работы могуць выступаць: канспект; друкаваныя матэрыялы; падручнікі і слоўнікі; матэрыялы на электронных носбітах.

План кіруемай самастойнай работы прадугледжвае: форму работы, змест (аб’ём) работы, тэрмін выканання, віды кантролю.

У залежнасці ад **месца і часу правядзення** КСР, характару кіраўніцтва ёю з боку выкладчыка і спосабу кантролю за яе вынікамі падзяляецца на наступныя віды:

- самастойную працу падчас асноўных аўдыторных заняткаў (лекцый, семінараў);
- самастойную працу пад кантролем выкладчыка ў форме планавых кансультацый, творчых кантактаў, залікаў і экзаменаў;
- пазааўдыторную самастойную працу пры выкананні студэнтам дамашніх заданняў навучальнага і творчага характару.

Самастойнасць пералічаных вышэй відаў прац досыць умоўная, і ў рэальным адукацыйным працэсе гэтыя віды перасякаюцца адзін з адным.

Самастойная праца студэнтаў дзённай формы атрымання адукацыі дастаткова разнастайная, яна **можа прадугледжваць**:

- выкананне самастойных прац;
- выкананне кантрольных прац, складанне схем, табліц;
- працу з даведачнай, метадычнай і навуковай літаратурай;
- абарону выкананых прац;
- падрыхтоўку да дыскусій, канферэнцый;
- падрыхтоўку да тэсціравання і інш.

Асноўныя **віды заданняў** для кіруемай самастойнай працы:

- вывучэнне навуковых і вучэбных тэкстаў (падручнікі, першакрыніцы, дадатковая літаратура);

- складанне плану тэксту;
- графічнае адлюстраванне структуры тэксту;
- канспектаванне тэксту;
- выпіскі з тэксту;
- пераклад тэксту;
- праца са слоўнікамі, даведнікамі; азнаямленне з нарматыўнымі дакументамі;
- выкананне практычных заданняў;
- вучэбна-даследчыцкая дзейнасць;
- выкарыстанне аўдыя- і відэазапісаў;
- падрыхтоўка праектаў і прэзентацый.

Для **замацавання і сістэматызацыі ведаў**, набытых студэнтамі самастойна, выкарыстоўваюцца наступныя віды дзейнасці:

- праца з канспектам лекцыі (апрацоўка тэксту), паўторная работа над вучэбным матэрыялам (з падручнікаў, першакрыніц, дадатковай літаратуры і інш.);
- складанне планаў і тэзісаў адказаў;
- складанне табліц для сістэматызацыі навучальнага матэрыялу;
- вывучэнне нарматыўных матэрыялаў;
- адказы на кантрольныя пытанні;
- падрыхтоўка паведамленняў да выступлення на семінары, канферэнцыі;
- падрыхтоўка рэфератаў, дакладаў;
- падрыхтоўка прэзентацый;
- складанне бібліяграфіі і інш.

Для **фарміравання ўменняў** выкарыстоўваюцца наступныя віды дзейнасці:

- выкананне практыкаванняў па ўзоры;
- рашэнне варыянтных заданняў і практыкаванняў;
- выкананне схем, табліц і пад.;
- рэфлексійны аналіз прафесійных уменняў з выкарыстаннем аўдыё- і відэатэхнікі і інш.

Віды заданняў для кіруемай самастойнай працы, іх змест і характар могуць мець варыятыўны і дыферэнцыраваны характар, улічваюць спецыфіку матэрыялу, які выносіцца на самастойнае вывучэнне.

Сярод **канкрэтных відаў** самастойнай работы рэкамендуецца выкарыстоўваць наступныя:

а) самастойная работа па ўзоры (перанос вядомага спосабу ў аналагічную сітуацыю). Пазнавальная дзейнасць студэнтаў пры выкананні гэтых заданняў выяўляецца ў асэнсаванні, запамінанні і ўзнаўленні вучэбнага матэрыялу і прымяненні яго па ўзоры. Яе асноўная мэта – замацаванне ведаў, фарміраванне ўменняў і навыкаў.

б) рэканструктыўна-варыятыўная самастойная работа (перанос вядомага спосаба з некаторай мадыфікацыяй у незнаёмую сітуацыю). На гэтым узроўні студэнт прымяняе вядомы спосаб, адаптуючы яго да новай сітуацыі.

в) эўрыстычная самастойная работа (перанос вядомых спосабаў у нестандартную сітуацыю). Пры гэтым студэнт самастойна выбірае, якія рысы ён можа вылучыць, у якой паслядоўнасці іх падаць і на якія акцэнтаваць асаблівую ўвагу. Дзякуючы гэтаму, самастойная работа набывае даследчы характар.

Для правядзення **кантролю** самастойнай працы студэнтаў выкарыстоўваюцца:

- праверка індывідуальных заданняў;

- семінарскія заняткі;
- калёквіумы;
- канферэнцыі;
- залікі па тэмах, па раздзелах;
- тэсціраванне;
- кантрольныя работы;
- СДН “MOODLE”;
- вусны і пісьмовы залік.

Для кантролю эфектыўнасці арганізацыі самастойнай працы студэнтаў можна праводзіць анкетаванне, падчас якога выяўляць карыснасць тых ці іншых відаў і арганізацыйных формаў самастойных прац, правільнасць і своєчаснасць іх уключэння ў навучальны працэс, дастатковасць метадычнага забеспячэння, адпаведнасць запланаванага часу на іх выкананне і г.д.

Крытэрыямі адзнакі вынікаў самастойнай працы студэнта могуць з’яўляцца:

- узровень засваення студэнтам вучэбнага матэрыялу;
- уменне студэнта выкарыстоўваць тэарэтычныя веды пры выкананні практычных задач;
- абгрунтаванасць і выразнасць выкладу адказу;
- сфарміраваныя ўменні і навыкі ў адпаведнасці з мэтамі і задачамі вывучэння дысцыпліны.

Самастойная работа студэнтаў можа быць паспяховай толькі ў выпадку яе правільнай арганізацыі, неабходнага метадычнага суправаджэння, дзейснага кантролю, абавязковай сістэматызацыі, а пры неабходнасці і карэкціроўкі ведаў, атрыманых студэнтамі самастойна.

Важным змястоўным элементам самастойнай работы з’яўляецца работа студэнтаў над памылкамі, дапушчанымі пры выкананні запланаванай работы. Выкладчык толькі падкрэслівае словы і выразы, у якіх назіраецца памылковае напісанне ці ўжыванне, даючы студэнту магчымасць разабрацца з імі самастойна, г.з. зрабіць гэтыя недахопы аб’ектамі свядомай мэтанакіраванай работы.

**ПРЫКЛАДНЫ ПЕРАЛІК РОЗНАЎЗРОЎНЕВЫХ ЗАДАННЯЎ КІРУЕМАЙ
САМАСТОЙНАЙ РАБОТЫ ПА ВУЧЭБНАЙ ДЫСЦЫПЛІНЕ
“Беларуская мова (прафесійная лексіка)”**

Беларуская навуковая тэрміналогія. Тэрміналагічныя слоўнікі

Кіруемая самастойная работа № 1

3.5. Асаблівасці словаўтварэння беларускай тэрміналогіі

Узровень 1. *Ахарактарызуйце спосабы ўтварэння тэрмінаў.*

Узровень 2. *Запішыце тэрміны. Вызначыце, якім спосабам яны ўтвораны.*

Асоба рэфэрэнтная, выкладанне, кангруэнтнасць, каэфіцыент інтэлекту, крэатыўнасць, лагатэрапія, ліцэнзаванне ўстанова адукацыйнай метада навучання, мнемоніка, светапогляд, навык, надсвядомае, навучанне, невыхавальнасць, педалогія, прадузятасць, песімізм, правіна, псіхакарэкцыя, самаадукацыя, сензітывнасць, сэнс асобасны, праектаванне, праксеміка.

Узровень 3. *Выпішыце з тэксту шматкампанентныя тэрміны. Вызначыце, па якіх мадэлях яны ўтвораны.*

Работа па выпрацоўцы ўменняў і навыкаў прымянення ведаў на практыцы – гэта вельмі важны этап урока. Ён звязаны з выкарыстаннем метадаў вусных, пісьмовых і практычных практыкаванняў. Пры арганізацыі практыкаванняў настаўніку трэба прытрымлівацца двух палажэнняў: па-першае, нельга пераходзіць на ўроку да практыкаванняў калі вучні не засвоілі тэарэтычнага матэрыялу, які ім неабходна прымяняць на практыцы; па-другое, паколькі прымяненне ведаў на практыцы выклікае ў навучэнцаў пэўныя цяжкасці, патрэбна асаблівую ўвагу звяртаць на асэнсаванне імі спосабаў выканання трэніровачных практыкаванняў. На жаль, на вельмі многіх уроках настаўнікі арганізуюць практыкаванні, папярэдне не дабіўшыся засваення тэорыі, якую вучні павінны прымяняць на практыцы. Неабходна таксама валодаць усім арсеналам выкарыстання практыкаванняў у працэсе навучання.

Культура прафесійнага маўлення

Кіруемая самастойная праца № 2

6.1. Прафесійна арыентаванае маўленне

Узровень 1. *Складзіце планы адказаў на наступныя пытанні:*

1. Мова і маўленне. Паняцце культуры маўлення.

2. Асноўныя камунікатыўныя якасці маўлення.

3. Узаемадзеянне вербальных і невербальных сродкаў маўленчай дзейнасці педагога.

4. Маўленчы этыкет і культура зносін.

Узровень 2. *Стварыце параўнальную табліцу асноўных стыляў маўлення.*

Узровень 3. *Падрыхтуйце публічнае выступленне на вольную тэму.*

ПАТРАБАВАННІ ДА ВЫКАНАННЯ САМАСТОЙНАЙ РАБОТЫ

№ п/п	Назва тэмы, Раздзела	Колькасць гадзін на СРС	Заданне	Форма выканання
1.	2.2 Паходжанне беларускай мовы і асноўныя этапы яе развіцця.	2	Заканспектаваць параграф 1.3.3. [3, с.14-17].	Канспект
2.	3.2 Спецыяльная лексіка як частка лексічнай сістэмы беларускай літаратурнай мовы.	1	Заканспектаваць фрагмент параграфа 2.5 [3, с.36–37)]. Выканаць заданне13 [3, с.71].	Канспект. Письмовае заданне.
3.	3.5 Асаблівасці словаўтварэння беларускай тэрміналогіі.	1	Падрыхтаваць вуснае паведамленне.	Вуснае паведамленне
4.	4.2 Жанравая разнастайнасць навуковых тэкстаў (артыкул, даклад, рэферат, анатацыя, рэзюмэ, тэзісы і інш.)	2	Праца са слоўнікамі розных тыпаў.	Праца са слоўнікамі.
5.	4.3 Моўныя асаблівасці навуковых тэкстаў	1	Заканспектаваць параграф 5.4 [3, с.148–153].	Канспект. Вусныя адказы.
6.	5.2 Віды афіцыйна-справавых тэкстаў (заява, даверанасць, аўтабіяграфія, дакладная запіска, тлумачальная запіска, кантракт, справавыя пісьмы і інш.).	1	Зрабіць анатацыю навуковага артыкула.	Анатацыя.
7.	5.3 Моўныя асаблівасці афіцыйна-справавых тэкстаў	1	Падабраць тэксты па спецыяльнасці і перакласці іх на беларускую мову.	Падбор тэкстаў. Письмовы пераклад.
8.	6.1 Прафесійна арыентаванае маўленне	2	Зрабіць план-канспект параграфа 6.3. 4 [3, с.178–183].	План-канспект. Вуснае апытванне.
9.	6.2 Моўныя нормы і правільнасць маўлення	1	Стварыць тэксты афіцыйна-справовага стылю.	Стварэнне тэкстаў. Іх аналіз.
10.	6.3 Арфаграфічныя нормы беларускай літаратурнай мовы	2	Заканспектаваць параграф 7.4. [3, с.197–199]. Выканаць заданне 196 [3, с.209].	Канспект. Письмовае заданне.
11.	6.4 Марфалагічныя нормы беларускай літаратурнай мовы	6	Выканаць заданні 90, 91, 92. [3, с.206–208].	Письмовае заданне.

ПЕРАЛІК РЭКАМЕНДАВАНЫХ СРОДКАЎ ДЫЯГНОСТЫКІ

Для атрымання аб'ектыўнай інфармацыі аб ўзроўні паспяховасці студэнтаў мэтазгодна сістэматычна выкарыстоўваць розныя віды кантролю, сярод якіх: апераджальны, бягучы, тэматычны, прамежкавы і выніковы. Кожны з відаў кантролю ўжываецца на пэўным этапе навучання і выконвае ў педагагічным працэсе адну з функцый: стымулюючую, навучальную, дыягнастычную, выхаваўчую і інш.

Дыягностыка кампетэнцый па дысцыпліне можа мець розныя формы.

Вусны кантроль: франтальнае, індывідуальнае, ушчыльненае (камбінаванае) апытванне на лекцыях і практычных занятках, вусныя паведамленні, вусны залік.

Пісьмовы кантроль: тэрміналагічныя дыктанты, пераклад тэкстаў па спецыяльнасці з рускай мовы на беларускую, рознаўзроўневыя кантрольныя заданні, у тым ліку не менш як дзве кантрольныя работы, пісьмовыя работы па аўдыторных (дамашніх) практыкаваннях, рэфераты, пісьмовы залік.

Тэставы кантроль: падбор кароткіх адказаў у адпаведнасці з заданнямі.

**ПЕРАЛІК ТЭАРЭТЫЧНЫХ ПЫТАННЯЎ ДА ЗАЛКУ
ПА ВУЧЭБНАЙ ДЫСЦЫПЛІНЕ
«БЕЛАРУСКАЯ МОВА (ПРАФЕСІЙНАЯ ЛЕКСІКА)»**

1. Паняцце мовы. Мова і соцыум.
2. Функцыі мовы ў грамадстве.
3. Беларуская мова і іншыя славянскія мовы. Формы нацыянальнай мовы.
4. Гістарычныя этапы развіцця беларускай мовы. Старабеларуская мова 14–16 ст.
5. Нацыянальна-моўная палітыка Рэчы Паспалітай і яе вынікі.
6. Беларуская мова 19 – пач. 20 ст.
7. Развіццё і функцыянаванне беларускай мовы ў 20 – пач. 21 ст.
8. Функцыянаванне беларускай мовы ва ўмовах білінгвізму.
9. Спецыяльная лексіка беларускай мовы. Тэрміны, прафесіяналізмы, наменклатура.
10. Паняцці “тэрмін”, “тэрміналогія”, “тэрміналагічная сістэма”.
11. Тэрміны –сінонімы, антонімы, амонімы.
12. Структурная характарыстыка тэрмінаў.
13. Лексіка-граматычная характарыстыка тэрмінаў.
14. Тэрміны паводле паходжання.
15. Спосабы і сродкі ўтварэння тэрмінаў.
16. 3 гісторыі беларускай тэрміналогіі. Віды слоўнікаў. Тэрміналагічныя слоўнікі і даведнікі.
17. Паняцце функцыянальнага стылю. Класіфікацыя стыляў.
18. Навуковы стыль і яго падстылі. Жанравая разнастайнасць навуковых тэкстаў.
19. Моўныя асаблівасці навуковых тэкстаў.
20. Асноўныя рысы афіцыйна-справавога стылю. Падстылі афіцыйна-справавога стылю.
21. Віды афіцыйна-справавых тэкстаў. Правілы іх напісання і афармлення.
22. Моўныя асаблівасці афіцыйна-справавых тэкстаў.
23. Паняцце моўнай нормы. Сістэма норм беларускай мовы.
24. Арфаэпічныя нормы беларускай літаратурнай мовы і прычыны іх парушэння.
25. Акцэнталагічныя нормы. Акцэнталагічныя памылкі.
26. Словаўтваральныя нормы. Парушэнні словаўтваральных нормаў беларускай мовы (на прыкладзе тэрмінаў).
27. Арфаграфічныя нормы беларускай літаратурнай мовы. Змены і ўдакладненні ў беларускім правапісе.
28. Марфалагічныя нормы беларускай літаратурнай мовы. Асноўныя нормы ўжывання розных часцін мовы ў сферы спецыяльнай камунікацыі.
29. Сінтаксічныя нормы беларускай літаратурнай мовы.
30. Адрозненні ў будове некаторых словазлучэнняў у беларускай і рускай мовах.

ПРЫКЛАДНЫЯ ТЭМЫ ВУСНЫХ ПАВЕДАМЛЕННЯЎ І РЭФЕРАТАЎ

1. Давыд Гарадзенскі – слаўны абаронца Айчыны ад крыжакоў-заваёўнікаў.
2. Казімір Лышчынскі – выдатны беларускі гуманіст.
3. Мікалай Радзівіл Чорны – магутны рыцар нашай незалежнасці.
4. Францыск Скарына – беларускі і ўсходнеславянскі першадрукар.
5. “Катэхізіс” С. Буднага – першая беларуская кніга.
6. Мікола Гусоўскі і яго паэма “Песня пра зубра”.
7. Мітрафан Доўнар-Запольскі – бацька беларускай гістарычнай навукі.
8. Прысуд выканаў невядомы: Ігнат Грынявіцкі.
9. Яўхім Карскі – бацька беларускай філалогіі.
10. Іван Луцкевіч – вясцун нашаніўскай пары.
11. Зыгмунт Мінейка — сын Беларусі і нацыянальны герой Грэцыі.
12. “Залаты век” у гісторыі беларускай дзяржавы.
13. Славутыя жанчыны Беларусі.
14. Таямніцы Мірскага замка.
15. Старажытны Менск.
16. Замкі на зямлі Беларусі.
17. Саламея Русецкая – знакамітая лекарка і падарожніца XVIII ст.
18. Якуб Наркевіч-Ёдка – прафесар электраграфіі і магнетызму.
19. Уладзіслаў Дыбоўскі – рыцар навукі з Нянькава.
20. Станіслаў Нарбут – народны лекар з Браслава.
21. Ігнат Дамейка – сын Беларусі і народны герой Чылі.
22. Ян Чэрскі – славуты географ і падарожнік.
23. Аркадзь Смоліч і яго “Геаграфія Беларусі”.
24. Аляксандр Кавалеўскі – славуты вучоны-біёлаг.
25. Уладзімір Кавалеўскі — заснавальнік эвалюцыйнай палеанталогіі.
26. Сцяпан Кутарга – вучоны-прыродазнаўца, заолаг і геолог.
27. Міхаіл Гамаліцкі – прафесар фізіялогіі.
28. Антон Жэбрак – вядомы вучоны-генетык і селекцыянер.
29. Аляксандр Чыжэўскі – Леанарда да Вінчы XX ст.
30. Увекавечаны і на Месяцы: Вітольд Цяраскі.
31. Чырвоная кніга Беларусі.
32. Белавежская пушча.
33. Бярэзінскі запаведнік.
34. Тапанімічныя назвы Беларусі.
35. Возера Нарач.
36. Тры назвы аднаго возера (Князь-возера, Жыцкае, Чырвонае).
37. Возера Свіцязь.
38. Геалагічныя помнікі прыроды Беларусі.
39. Кветкі – жывыя барометры.
40. Дрэвы-помнікі на Беларусі.
41. Рыбы Беларусі (іх назвы ў беларускай і рускай мовах).
42. Рыбы Беларусі (іх найменні ў беларускай і рускай мовах).
43. Птушкі Беларусі (іх найменні ў беларускай і рускай мовах).
44. Табліца Мендзялеева (назвы хімічных элементаў у беларускай і рускай мовах).

45. Цудоўныя выдумкі прыроды.
46. У пошуках гармоніі Сусвету: Іван Яркоўскі.
47. Да ісціны – найпрасцейшым шляхам: Васіль Ермакоў.
48. Жыгімонт Урублеўскі – уладар холаду.
49. Аляксандр Садоўскі – даследчык таямніцаў святла.
50. “Арыфметыка” Л.Ф. Магніцкага.
51. Казімір Семяновіч – вынаходнік шматступевай ракеты.
52. Карл Шыльдэр – “ракетны генерал”.
53. Казімір Чаркоўскі – аўтар арыгінальнага праекта падводнай лодкі.
54. Герман Мінкоўскі – выдатны нямецкі матэматык і фізік.
55. Мікалай Капернік – стваральнік навуковай карціны свету.
56. Еўклід і яго “Пачаткі”.
57. М.І. Лабачэўскі – заснавальнік нееўклідавай геаметрыі.
58. А.Ампер – заснавальнік сучаснай электрадынамікі.
59. Альберт Эйнштэйн і стварэнне тэорыі адноснасці.
60. Нільс Бор і яго квантавыя пастулаты.
61. Адкрыццё радыёактыўнасці: Анры Бекерэль.
62. Чарльз Бэбідж – вынаходнік першага камп'ютара.
63. Французскі матэматык Алексіс Клод Клеро.
64. С.І. Вавілаў – знакаміты фізік-эксперыментатар.
65. К.Э. Цыялкоўскі – вынаходнік у галіне касманаўтыкі і ракетнай тэхнікі.
66. П.Л. Капіца – выдатны фізік і канструктар-наватар.
67. Рымская і арабская сістэмы лічбаў.
68. Адлік часу. Гісторыя календара.
69. Як мы лічым. З гісторыі лікаў.
70. З гісторыі дробаў.
71. Геаметрычныя фігуры (іх назвы ў беларускай і рускай мовах).
72. Беларускія назвы метрычных адзінак.
73. Венгерскі кубік Рубіка.
74. Арыфметычныя рэбусы.
75. “Фізікі” і “лірыкі”.
76. Крыж Еўфрасінні Полацкай – выдатны помнік старажытнага мастацтва.
77. Светлай волі зычны звон: Алесь Гарун.
78. Прадвеснік Адраджэння: Францішак Багушэвіч.
79. Язэп Драздовіч у гісторыі беларускага мастацтва.
80. Напалеон Орда і яго знакамітая серыя “Альбомы”.
81. Музыка ў камені: Нясвіжскі замак.
82. Марыя дэ Кастэлян – заснавальніца Нясвіжскага парку.
83. Мастацтва пэндзля і разца: жывапісныя палотны, фрэскі і скульптуры старажытнага Нясвіжа.
84. Слуцкія паясы.
85. Музеі г. Мінска.
86. Напалеон Орда і яго музычная спадчына.
87. Антоній Радзівіл – аўтар музыкі да оперы “Фауст”.
88. Нясвіжская Мельпамена: Францішка Уршуля Радзівіл (Вішнявецкая).
89. Радзівілы і тэатр.
90. Міхал Ельскі – скрыпач і кампазітар XIX ст.
91. Станіслаў Манюшка і яго музыка.

92. Рыгор Шырма і яго харавая капэла.
93. Загадка смерці Моцарта.
94. Музычныя школы на Беларусі ў XVI – XVIII стст.
95. З гісторыі беларускіх музычных інструментаў.
96. Славутыя музычныя калектывы Беларусі.
97. Музыка ў маім жыцці.
98. Язэп Руцкі – выдатны педагог, пісьменнік і рэлігійны дзеяч.
99. Казімір Нарбут – вядомы прадстаўнік педагагічнай думкі на Беларусі

60-х гг. XVIII ст.

100. Ян Амос Каменскі – педагог-гуманіст.
101. К.Д. Ушынскі – тэарэтык і рэфарматар педагогікі.
102. Развіццё педагагічнай думкі на Беларусі ў XVI–XVII стст.
103. Педагагічныя таварыствы на Беларусі ў XX ст.
104. Праблемы беларускага нацыянальнага выхавання.
105. Эмоцыі і эмацыянальны стан чалавека.
106. Здольнасці чалавека.
107. Почырк і характар.
108. Мова жэстаў.
109. Узаемаадносіны дзяцей і бацькоў.
110. Будзьце міласэрнымі!
111. Праблема “цяжкіх” падлеткаў.
112. Псіхалогія публічнага выступлення.
113. Інтэлект і яго развіццё.
114. Колер і яго ўздзеянне на псіхіку чалавека.
115. Асоба і калектыў: праблема лідарства ў калектыве.
116. Тэмперамент і паводзіны чалавека.

МЕТАДЫЧНЫЯ РЭКАМЕНДАЦЫІ ПА АРГАНІЗАЦЫІ ВЫВУЧЭННЯ ВУЧЭБНАЙ ДЫСЦЫПЛІНЫ

Тэматыка і планы аўдыторнай работы студэнтаў па вывучаным матэрыяле (планы паслядоўнага правядзення заняткаў) па наступнай схеме:

тэма;

план;

пытанні для калектыўнага абмеркавання;

заданні для самастойнай працы;

літаратура (асноўная, дадатковая).

Патрабаванні да вынікаў засваення дысцыпліны

Студэнт, які пачынае вывучэнне вучэбнай дысцыпліны “Беларуская мова (прафесійная лексіка)”, абавязаны засвоіць матэрыял з сучаснай беларускай мовы, стылістыкі, лексікаграфіі.

Працэс вывучэння вучэбнай дысцыпліны “Беларуская мова (прафесійная лексіка)” накіраваны на фарміраванне наступных кампетэнцый:

Агульнакультурныя кампетэнцыі:

- здольнасць ажыццяўляць і развіваць свой інтэлектуальны і агульнакультурны ўзровень;

- здольнасць самастойнага навучання новым метадам даследавання, змянення навуковага і навукова-вытворчага профілю сваёй прафесійнай дзейнасці;

- здольнасць самастойна набываць пры дапамозе інфармацыйных тэхналогій і выкарыстоўваць у працэсе практычнай дзейнасці новыя веды і ўменні, у тым ліку ў новых галінах ведаў, непасрэдна не звязаных са сферай дзейнасці;

- здольнасць спараджаць новыя ідэі, адаптоўвацца да новых сітуацый, пераацэньваць накоплены вопыт, аналізаваць свае магчымасці.

Прафесійныя кампетэнцыі ў навукова-даследчыцкай дзейнасці:

- здольнасць дэманстраваць веды сучаснай навуковай парадыгмы ў галіне філалогіі і дынамікі яе развіцця, сістэмы метадалагічных прынцыпаў і метадалагічных прыёмаў філалагічнага даследавання;

- здольнасць да самастойнага папаўнення, крытычнага аналізу і прымянення тэарэтычных і практычных ведаў у сферы філалогіі і іншых гуманітарных навук для ўласных навуковых даследаванняў.

ГЛАСАРЫЙ

Анатацыя – сціслае, кароткае апісанне (характарыстыка) кнігі, артыкула або зборніка.

Афіцыйна-справавы стыль – адзін з функцыянальных стыляў літаратурнай мовы, які абслугоўвае афіцыйныя сферы грамадскай, дзяржаўнай і вытворчай дзейнасці чалавека.

Білінгвізм – двухмоўе, валоданне адной і той жа асобай або калектывам дзвюма рознымі мовамі ці дыялектамі пэўнай мовы.

Дакумент – гэта тэкст, які рэгламентуе дзеянні людзей і валодае юрыдычнай значнасцю.

Дыялектная мова – узятыя разам мясцовыя тэрытарыяльныя разнавіднасці нацыянальнай мовы.

Жаргонная лексіка – умоўныя або штучныя словы, якімі карыстаюцца невялікія сацыяльныя групы людзей, аб'яднаных агульнымі інтарэсамі, прафесійнымі заняткамі, узростам, статусам у грамадстве і г. д.

Інтэрферэнцыя – узаемадзеянне моўных сістэм ва ўмовах білінгвізму.

Культура маўлення – раздзел мовазнаўства, галіна навукі пра культуру маўлення як сістэму камунікатыўных якасцей маўлення.

Лексіка – сукупнасць слоў мовы.

Літаратурная мова – форма нацыянальнай мовы, якая абслугоўвае культурныя запатрабаванні грамадства і выконвае камунікатыўную функцыю ў мастацкай літаратуры, навуцы, адукацыі, сродках масавай інфармацыі, дзяржаўных установах.

Маўленчы этыкет – гэта выпрацаваныя правілы маўленчых паводзін, сістэма маўленчых формул.

Мова – сістэма фанетычных, лексічных і граматычных сродкаў, якая служыць для выражэння думак, пачуццяў і волевыяўлення чалавека і з'яўляецца найважнейшым сродкам зносін паміж людзьмі.

Навуковы артыкул – гэта навуковая праца невялікага памеру, у якой выкладзены аўтарам ці калектывам аўтараў вынікі даследавання ў галіне пэўнай навукі.

Навуковы стыль – адзін з функцыянальных стыляў беларускай літаратурнай мовы, які выкарыстоўваецца ў сферы навукі, тэхнічнай і адукацыйнай сферах для перадачы важнай навуковай інфармацыі, тлумачэння сутнасці з'яў аб'ектыўнай рэчаіснасці, іх прычын і г. д.

Наменклатурная назва – узнаўляльны моўны знак, які з'яўляецца найменнем адзінкавага паняцця, а таксама канкрэтнай масавай прадукцыі, што вырабляецца па пэўным стандарце.

Нормы літаратурнай мовы – прынятыя, агульнапрызнаныя і замацаваныя ў моўнай практыцы правілы вымаўлення, словаўжывання, форма- і словаўтварэння, напісання.

Прафесіяналізмы – неафіцыйныя словы і выразы, уласцівыя маўленню прадстаўнікоў пэўнай прафесіі або сферы дзейнасці.

Рэферат – кароткі выклад зместу навуковага тэксту (кнігі, артыкула, даследавання) у пісьмовым выглядзе.

Слоўнік – кніга, у якой падаецца пералік слоў або іншых адзінак мовы, размешчаных у вызначаным парадку, з пэўнымі звесткамі пра іх.

Спецыяльная лексіка – сукупнасць слоў і словазлучэнняў, што называюць прадметы і паняцці, якія адносяцца да розных сфер працоўнай дзейнасці чалавека.

Тэрмін – узнаўляльны моўны знак, які абазначае паняцце спецыяльнай галіны ведаў або дзейнасці, заключае ў сабе дакладную дэфініцыю (тлумачэнне) гэтага паняцця, выкарыстоўваецца ў працэсе пазнання і сістэматызацыі навуковых, прафесійна-тэхнічных аб'ектаў і адносін паміж імі.

Тэрміналогія – гэта сукупнасць тэрмінаў натуральнай мовы ў цэлым або пэўнай галіны навукі, тэхнікі, культуры, а таксама навуковая дысцыпліна, якая займаецца вывучэннем тэрмінаў і прынцыпаў арганізацыі тэрміналагічных сістэм.

Тэхніка маўлення – сукупнасць навыкаў, уменняў і прыёмаў, якія выкарыстоўваюцца з мэтай дасягнення найлепшага (аптымальнага) гучання маўлення і дазваляюць прамоўцу з максімальнай эфектыўнасцю ўздзейнічаць на слухача.

Функцыянальны стыль – гэта гістарычна сфарміраваная і грамадска ўсвядомленая разнавіднасць літаратурнай мовы, якая функцыянуе ў вызначанай сферы чалавечай дзейнасці і зносін, характарызуецца асаблівасцямі ўжывання моўных сродкаў і іх спецыфічнай арганізацыяй.

ПРАТАКОЛ УЗГАДНЕННЯ ВУЧЭБНАЙ ПРАГРАМЫ УВА

Назва вучэбнай дысцыпліны, з якой патрабуецца ўзгадненне	Назва кафедры	Прапановы аб зменах у змесце вучэбнай праграмы ўстановы вышэйшай адукацыі па вучэбнай дысцыпліне	Рашэнне, прынятае кафедрай, што распрацавала вучэбную праграму
Культура маўлення, Сучасная беларуская літаратурная мова	мовзнаўства і лінгвадыдактыкі	Дубліраванне вучэбнага матэрыялу і неістотныя супярэчнасці паміж праграмамі ліквідаваны на этапе распрацоўкі вучэбных праграм	Лічыць праграму узгодненай з дысцыплінамі на стадыі яе падрыхтоўкі (пратакол № 4 ад 23.11.2023 г.).